УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

С Т А Н О В И Щ Е

От: проф.д-р Снежанка Башева,д.е.с

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“**

Основание за представяне на становището: Заповед №РД38-28/22.01.2026 г. на Ректора на СУ.

Автор на дисертационния труд: ***Александър Викторов Камбуров***

Тема на дисертационния труд: Счетоводно-информационно осигуряване на управлението на разходите в лечебните заведения в България

1. Кратка информация за дисертанта

Докторантът е придобил ОКС Бакалавър по Стопанско управление в СУ “Св. Климент Охридски“ – гр. София . През 2021г. той става магистър по икономика, специалност „Счетоводство и одит“, степен която придобива също в СУ “Св. Климент Охридски“ – гр. София. Докторантът има богат практически опит. Той е заемал позиции като административен асистент, офис мениджър. От 2018 г. до сега той работи като счетоводител. Владее отлично английски език и има добри умения в организацията на работния процес придобити в хода на работата като офис мениджър.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд се състои се от въведение; четири отделно обособени глави; заключение и библиография. Отделно има обособен списък на фигурите, таблиците, уравненията и използваните съкращения. Обемът на дисертационния труд с библиографията е **193** стандартни страници.

2.1 ***Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд***

Във въведението на дисертационния труд докторантът акцентира върху актуалността на темата, както и дефинира ясно обекта и предмета на изследване, целите и задачите за тяхното постигане.

Темата е безспорно актуална, доколкото генерирането на обективна и навременна информацията за разходите позволява на ръководството да анализира и контрола текущата дейност на лечебните заведения ,както и да планира бъдещата им дейност, в това число решаване на проблеми свързани с ценообразуване, бюджетиране и др. От друга страна в България са силно ограничени изследванията за организацията на управлението на разходите в лечебни заведения и за приложимите методи за калкулиране. Липсват и изследвания за приложимостта на времево-базираното калкулиране на база дейности в лечебни заведения. Всичко това прави темата на дисертационния труд изключително актуална и важна.

Обектът на изследването„*…са разходите, които лечебните заведения генерират в хода на своята дейност по предоставяне на медицински услуги"*(стр.14).

Предмет на изследването: „*…са методите за определянето на себестойността,калкулиране и управление на разходите в лечебните заведения….*" (стр.14).

Докторантът извежда **няколко цели** на изследването . Първата цел е „*… да се изследва организацията на здравеопазването в България, да се изведат основните структури, предоставящи медицински услуги и да се изследват счетоводно-информационните им характеристики в контекста на управлението на разходите…*" (стр.15). Втората цел е „*… да се изведат възприетите счетоводни способи за счетоводно-информационно осигуряване на управлението на разходите и определяне на себестойността в лечебните заведения в международен план, адаптирани към тяхната структура и организационни особености съгласно публикуваните данни в литературата…"* (стр.15).Третата цел на изследването е *„…да се изследват практиките за калкулиране и управление на разходите на лечебни заведения в България…"*(стр.15).Четвъртата цел на изследването *е"… да се приложи и оцени практически модел за остойностяване на медицински процедури чрез времево-*

базирано калкулиране на база дейности в лечебно заведение в България и на база на резултатите да се предложат подходи за подобряването му…"(стр.15).

За постигането на така дефинираните цели той систематизира и определени **задачи**, а именно:

- *да се изследва организацията и структурата на финансирането на здравеопазването в България и да се дефинират понятията лечебно и здравно заведение;*
- *да се изследват управленско-организационната структура и регулаторните изисквания за отчетност;*
- *да се изследват управленско-счетоводните особености на медицинските услуги и структурата на разходите;*
- *да се изведат основните понятия при определяне на себестойността в счетоводната теория и международно възприетите подходи за изчисляване на себестойност;*
- *да се изследва разработването на ABC и TDABC модели в лечебните заведения;*
- *да се установи дали се създава детайлизирана информация за разходите за управленски цели , кои групи и на какво организационно равнище се калкулират разходите и доколко се прилага методът времево-базирано калкулиране на база дейности в практиката в лечебните заведения в България;*
- *да се установи нивото на детайлизация на събираната информация за разходите и доколко тя е релевантна за решенията относно бюджетиране и планиране на бъдещи дейности;*
- *да се установи определящият фактор при ценообразуването в лечебните заведения – дали се базира на информация за разходите или други фактори и да се изследва интеграцията на разходна информация с информацията за дейностите в информационните системи на лечебните заведения;*
- *да се разработи TDABC модел съгласно възприетата в литературата методология за две медицински диагностични процедури в извънболнично лечебно заведение;*

• *да се предложи подобрен подход, базиран на Time-driven activity-based costing (TDABC), позволяващ по-лесно внедряване в практиката на лечебните заведения.*

Изследователска теза: Във въведението на труда има обособени две тези , а именно:

Първата теза : не се използват пълните способности на счетоводно-информационната система за създаване на детайлна информация за разходите, използването на ресурсите и себестойността на предлаганите услуги;

Втората теза : прилагане на опростен подход за калкулиране на разходите, основан на времево-базираното калкулиране, който е с достатъчна точност и приложимост в практиката за различни обекти и с относително ниски разходи за внедряване. Използването на такъв подход би спомогнало за по-доброто счетоводно-информационно осигуряване на управление на дейностите и свързаните с тях разходи.

Докторантът е направил подходящ и обоснован избор на изследователски методи. Добре обосновани са ограниченията на изследването, които преди всичко се дължат на естеството на доказателствата и спецификите на конкретно извършената научноизследователска работа, която е насочена към постигането на поставените цели и задачи.

Може да обобщим, че трудът има добре изградена архитектоника,която позволява на докторантът да постигне целите и поставените задачи на изследването. Използваната методология се основава на съчетание от количествени и качествени методи, което позволява многопластов анализ .

2.2. ***Използвана научна литература (оценка на осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд).***

Докторантът е използвал разнообразни източници , в това число книги, статии, нормативни документи и доклади. В библиографията са посочени 134 бр. източници, като преобладаващата част от тях са на чуждестранни автори (113бр.).

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В **първата глава** с наименование „*Организация на здравната система в България. Структура на разходите на лечебните заведения. Счетоводни особености на медицинските услуги*“ докторантът изследва организацията на здравеопазването в страната, видовете лечебни заведения, организационната структура и начина на финансиране на лечебните заведения, структурата на разходите, регулаторните изисквания за отчетност, както и управленско-счетоводните особености на медицинските услуги.

В тази глава той отделя специално място на организационната структура на болничните лечебни заведения и подчертава, че комплексната организационна структура на тези заведения е главната предпоставка за трудностите при съпоставяне на приходите с разходите от тяхната дейност. Тук докторантът правилно подчертава, че особеностите на организационната структура налагат необходимостта от гъвкав подход, „*…който да може да се съобрази със вътрешните взаимоотношения между звената и да отрази тези взаимовръзки в счетоводната система, както и да бъде приложим в калкулирането на разходите за неоднородни услуги…*“(стр.35)

В първа глава е направен и обстоен анализ на действащите регулаторни изисквания по отношения на създаваната от лечебните заведения информация. Той аргументирано обобщава, че създаваната информация към момента е пригодена преди всичко за целите на регулаторни и контролни органи, а не към вътрешните потребности на управлението.

Главата завършва със структурен анализ на разходите в лечебните заведения и извеждане на проблема за високият относителен дял на непреките разходи, което създава трудност за точното остойностяване на услугите и рискове от неточности в икономическите оценки на медицинската дейност. Докторантът дефинира и шест характеристики на подхода за ефективно осигуряване на информация за разходите: достатъчно точен; да не променя значително работния процес; да може да бъде прилаган независимо; да може да бъде вградим към съществуващи системи; да може да работи с данни от други отчетни системи; да е достатъчно гъвкав (виж стр.60).

Във **втора глава** с наименование „ *Методи за калкулиране на себестойността в лечебните заведения* „ докторантът прави подробен литературен обзор на общите и специализирани методи за калкулиране на разходите и за реимбурсация на лечебните заведения в международната литература. Тук изяснява и дефинира приложимия понятиен апарат през призмата на управленското счетоводство, като разходи; калкулиране; себестойност; калкулационни обекти; центрове на разходи и др. Прави положително впечатление, че акцентът е преди всичко върху достиженията на българската счетоводна школа.

В **третата глава** с наименование „*Изследване на подходите за калкулиране на себестойност в лечебни заведения в България* “ докторантът изследва методите за счетоводно осигуряване на управлението на разходите в лечебни заведения в България чрез провеждане на интервюта със специалисти в областта.

В **четвъртата глава** с наименование „*Внедряване на TDABC модел за остойностяване на ендоскопски изследвания в амбулаторно лечебно заведение. Разработване на подобрен модел.* “ докторантът изследва практическите аспекти на приложението на времево-базираното калкулиране на база дейности. В главата се разработва модел на остойностяване на диагностични манипулации, извършвани в извънболнично лечебно заведение. Обобщени са силните и слабите страни на подхода, проблемите за неговото внедряване и е предложен опростен вариант, с по-висока приложимост.

3.1 *оценка на изпълнението на поставените задачи и постигането на целта на дисертационния труд*

Поставените задачи от докторантът за постигане на целите на изследването са изпълнени в своята цялост. Всички дефинирани и обособени задачи във въведението са изпълнени последователно в четирите глави на труда.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Считам, че основните приноси на дисертационния труд се откриват в следните посоки:

- Изведени са изискванията пред счетоводно-информационното осигуряване на

лечебните заведения, в това число пред методите за калкулиране на себестойността на медицинските услуги въз основа на организационната структура на лечебните заведения, структурата на разходите им, регулаторната рамка и особеностите на медицинските услуги;

• Идентифицирани са счетоводните методи за управление на разходите и калкулиране на себестойността в лечебните заведения, като са характеризирани техните силни и слаби страни , възможностите и условията за приложение;

• Дефинирани са особеностите и ползите от приложението на метода времево-базирано калкулиране на база дейности в реална среда в лечебно заведение за извънболнична помощ за ендоскопски процедури;

• Предложена е алтернативна методология за остойностяване на медицинските услуги, базирана на TDABC.

Тези приноси правят дисертационния труд стойностен и полезен както за науката, така и за практиката по управление на разходите и калкулиране на себестойността на услугите на лечебните заведения в България.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

Считам, че дисертационния труд представлява много добра основа за бъдещи научни изследвания от докторанта. Нямам критични бележки и препоръки.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът има достатъчно на брой научни публикации, необходими за процедурата по присъждане на ОНС «доктор». Всички публикации са от областта на тематиката на дисертационния труд.

7. Лично участие на докторанта

От представения за рецензиране дисертационен труд и от научните публикации на докторанта проличава неговата ангажираност с изследваната тематика. Литературните източници са коректно цитирани и представени в текста.

8. Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд напълно съответства на изискванията за подобен род научни разработки. Той коректно и цялостно отразява същността на дисертационния труд, основните изводи, научните приноси и информацията за научните публикации на докторанта.

9.Заключение

Дисертационният труд е логически структуриран с ясно дефинирани цели, задачи, използвана методология, получени резултати и направени изводи. Резултатите са подкрепени с доказателства. Докторантът демонстрира познаване на съвременните достижения в изследваната област. Дисертацията е написана на добър научен език.

Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди ОНС „доктор“ на Александър Викторов Камбуров в Професионално направление 3.8. Икономика.

15.02.2026 г. Подпис: ……

SNEJANKA ALEXANDROVA BACHEVA Digitally signed by SNEJANKA ALEXANDROVA BACHEVA Date: 2026.02.15 09:24:42 +02'00'